

Älvtomta Koloniförening

1917–2017

M. Stark.

Text: Jesper Eriksson • Layout: Ankie Nilsson
Omslagbilder: Tavlorna är målade av Margaret Stark

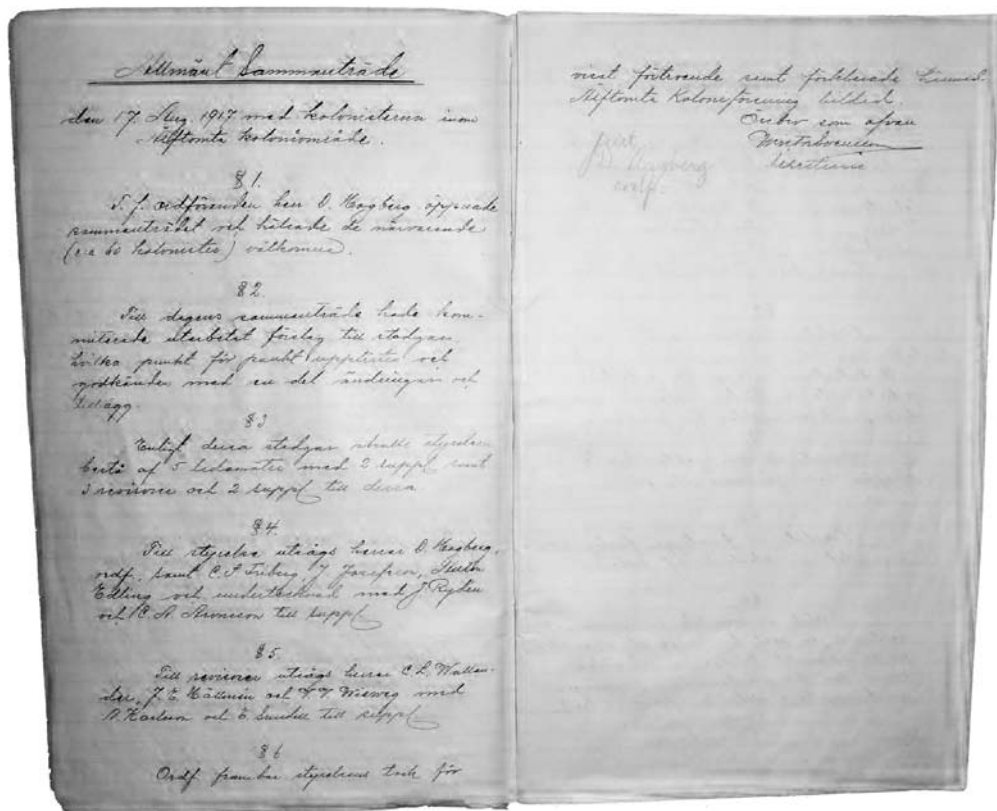
Prolog

När Franz Ferdinand, tronarvinge i Österrike-Ungern, vaknade på morgonen 28 juni 1914, hade han ingen aning om att han skulle mördas. Och mördaren själv, den serbiske nationalisten Gavrilo Princip, kunde nog aldrig ha förutspått följderna av de två skott han var på väg att avlossa.

Världen såg annorlunda ut då. Det var en annan tid, med andra allianser.

Som svar på mordet ställde Österrike-Ungern ett ultimatum till Serbien med hårda krav på den serbiska regeringen. Tyskland valde snabbt att ställa sig bakom ultimatumet, men utvecklingen tog en oväntad vändning när Frankrike och Ryssland plötsligt gav sitt stöd till Serbien.

I ett Europa där det redan pyrde på sina håll var detta rena bensinen. En månad efter skotten i Sarajevo inleddes kriget och eftersom många av länderna var kolonialmakter, dröjde det inte länge innan konflikten spred sig över världen.

Protokoll fört vid Allmänt sammanträde den 17 augusti 1917 med kolonisterna inom Ålvtomta koloniområde.

Långt upp i norr, i Sverige, gjorde regeringen sitt bästa för att hålla sig utanför och inte ta någons parti. Men även om landet inte var inblandat i stridigheterna påverkades det ändå. Det kanske mest kännbara var att priserna på mat, bränsle och kläder sköt i höjden.

Efter två år av krig fanns det inte mycket som talade för fred. Bristen på mat gjorde livet allt tuffare och vid det här laget hade det börjat pyra även i Sverige. Affärer plundrades, bönder anklagades för att gömma undan mat och i storstäderna kallades både polis och militär in för att slå tillbaka upplopp, kravaller och demonstrationer.

Det var en utveckling man förstås inte ville ha i lilla Örebro. Därför hade de styrande spånat på en idé för hur situationen skulle kunna underlättas. Den gick helt enkelt ut på att låta invånarna odla sin egen mat i stadens grönområden och parker.

Ett år senare, 1917, kunde de nöjt konstatera att idén fungerade. Här och var odlades både det ena och det andra och i ett område en bit utanför staden, intill Älvtomtabäcken, hade några invånare gått ihop och bildat en förening. Örebro ville uppmuntra initiativet och bestämde sig för att hjälpa föreningen med att dränera det tänkta koloniområdet, anlägga gångar, fylla igen diken, sätta upp stängsel och bygga dass.

Området delades upp i 54 lotter och för att ytterligare ge föreningen en klapp på axeln, skänkte Örebro ett äppelträd, ett körsbärsträd och ett päronträd till varje lott. Mot slutet av året hade koloniområdet vid Älvtomta tagit form.

Kapitel ett

Klick. Erik Samuel Lundh suckade. Han bestämde sig för att den här gången använda en lite mer bestämd ton, gav samma instruktion en gång till och kliade sig i nacken medan han iakttog trion, som alla verkade ha myror under kläderna. De avbröt det de höll på med och radade upp sig på nytt.

Klick. Han log.

Lundh hade tagit många bilder i sitt liv och kunde känna när komposition, skärpa och exponering stämde. Det här var en sådan gång. De tre barnen, hans och Estrids barn, framför stugan som nu äntligen stod färdig. Den rödmålade fasaden, de vita knutarna som nästan blänkte i solen och högst upp på farstukvisten den svenska flaggan vajande i vinden.

Det var kanske inte den pampigaste byggnaden i Örebro, det kunde Lundh erkänna. Men den var välbyggd. Han hade anlitat byggmästare Erik Skön till projektet och det märktes – inte minst på detaljerna, från hjärtat på fönsterluckorna till de figursågade brädorna på farstun.

På sätt och vis symboliserade den lilla stugan den betydelse som koloniområdet med åren hade fått för Erik Samuel, hans fru Estrid och deras tre barn. Att han över huvud taget skulle hamna på en koloni i Örebro hade han aldrig kunnat drömma om under sin uppväxt i Dalarna.

Erik Samuel Lundh föddes i Malung och utbildade sig till snickare. Han kom dock att byta karriär helt och hållet genom sin vänskap med Elof Ljunggren, som 1903 blev utsedd till chefredaktör för Nerikes-tidningen. Elof lämnade Dalarna för Örebro, där tidningen hade sitt säte, och erbjöd snart Erik Samuel ett arbete. Lundh tackade ja och fick därmed även han packa sin flyttväska.

I samma byggnad som tidningen hade sin verksamhet inrymdes även Örebro småskoleseminarium, där en viss Estrid Nilsson var elev. Tycke uppstod och 1910 blev Erik Samuel och Estrid äkta makar. Paret flyttade till en lägenhet på Hagagatan, som Erik Samuel fick tag på genom en annan vän, och ganska snart väntade de sitt första barn.

Familjen Lundh vid sin kolonilott 1919.

Men det var oroliga tider. En konflikt, som från början bara hade berört två länder i Europa, urartade och mot slutet av 1914 låg stora delar av världen i krig med varandra. Kriget, skulle det visa sig, kom att påverka alla – även svenskarna, som trots allt stod utanför stridigheterna. Det började bli allt tuffare att få tag på mat och ju mindre mat som fanns att tillgå, desto mer desperat blev läget.

Under 1916, ungefär samtidigt som det första ransoneringskortet delades ut, gjorde politikerna i Örebro det möjligt för invånarna att få använda kommunens mark, bland annat parker och andra grönområden, till att odla mat. Snart kunde Erik Samuel Lundh, som jobbade som redaktionssekreterare och hade många kontakter i staden, snappa upp rykten om att ett antal människor i de västra delarna av Örebro funderade på att gå ihop och bilda en förening för just

det ändamålet – att tillsammans förfoga över en större bit mark och dela upp den i lotter, medlemmarna emellan.

Hemma vid köksbordet kände både Erik Samuel och Estrid att det var en intressant idé. De hade ju på sätt och vis ärvt gröna fingrar; han genom sin pappa, som vid sidan av arbetet som folkskollärare drev ett mindre jordbruk, och hon genom sin far, som var trädgårdsmästare på Hjälmarsnäs herrgård. Den 17 augusti följande år visade det sig att ryktena var sanna. Då bildades Älvtomta koloniförening och området som föreningen skulle få använda sig av låg bara några stenkast från Hagagatan, i anslutning till Älvtomtagatan. Där blev det snabbt en febril aktivitet när marken skulle göras odlingsbar.

Erik Samuel och Estrid kunde inte låta bli att då och då promenera förbi och beskåda

föreningens arbete. För varje gång de såg området blev tanken på en egen kolonilott alltmer lockande. Och de var inte ensamma. De boende på väster visade ett stort intresse för projektet och när föreningen meddelade att den under 1918 skulle utöka området och dela upp det i fler lotter, bestämde sig familjen Lundh för att slå till.

Det var en speciell känsla för Erik Samuel och Estrid när de gick längs Älvtomtagatan, vek av in på koloniföreningens område och tog de första stegen på det som nu var deras egen lott. Den såg förstås inte mycket ut för världen då. Det hade varit en regnig vår och den gamla betesmarken var full av vattenpölar. Grävningen, insåg Erik Samuel, skulle få vänta till dess att marken torkade upp. Runt omkring hade kolonisterna som varit i gång sedan fjolåret redan gjort i ordning sina rader med potatis, grönsaker och annat ätbart. Kommunen hade hjälpt till att dränera gårdet och sätta upp ett staket mot Älvtomtagatan. Den hade även, som en uppmuntrande gest, gett kolonisterna

fruktträd, som de snabbt sett till att få ned i jorden.

Förutom att kolonin låg nära lägenheten på Hagagatan, var det också nära till vatten. Älvtomtabäcken rann rakt genom området, vilket innebar att kolonisterna inte behövde gå speciellt långt för att ta hand om den för odlingarna helt avgörande bevattningen. Det gillade Erik Samuel Lundh. Han gillade också att Estrids pappa var trädgårdsmästare. Med hans kontakter skulle det inte bli några problem att få tag på fröer.

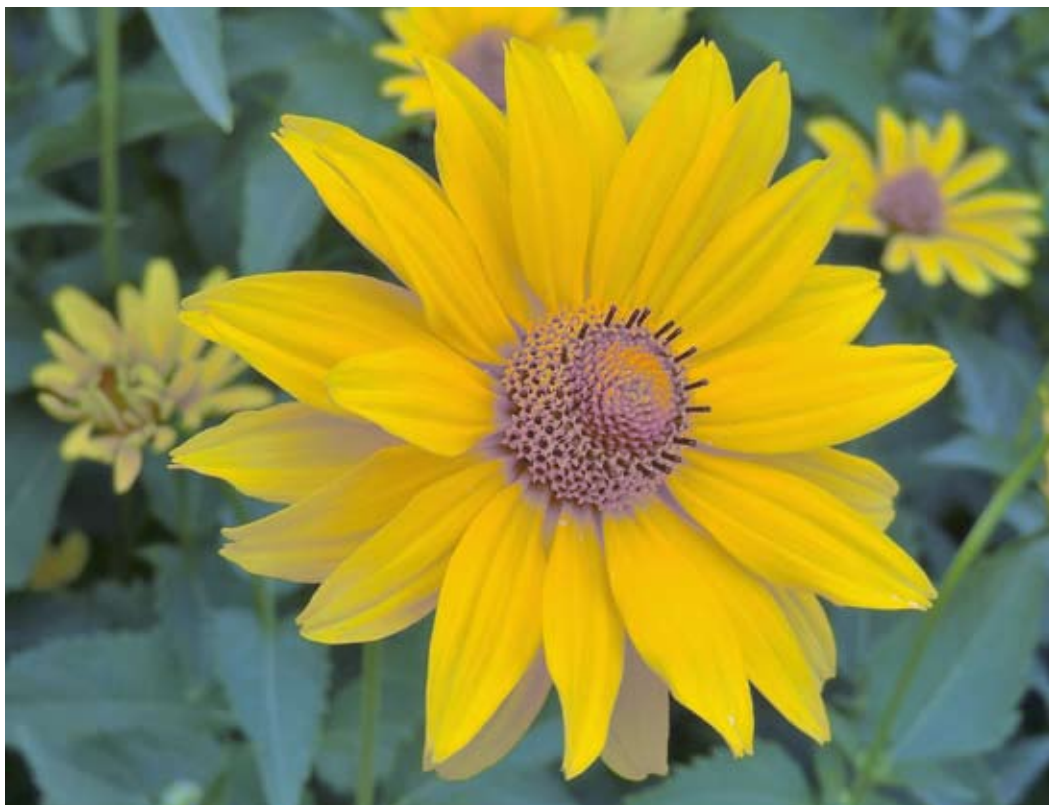
Sakta men säkert började odlingarna ta form. Erik Samuel och Estrid fick ned både det ena och det andra i jorden; potatis, skärböror, rödbetor, morötter och till och med en och annan blomma. De upptäckte att det inte bara var inslaget av spänning i arbetet – huruvida odlingen skulle ge resultat eller inte – som gjorde att de tillbringade mer och mer tid på koloniområdet. De började också känna att det här var något de saknat. Inte minst journalistyrket var stressigt, det stod nästan alltid människor på kö för att av olika anledningar få prata av sig. På kolonin kunde Erik Samuel hänga av sig västen och med fåglarnas kvitter som ljudkuliss sätta spaden i backen.

De gillade kolonin. Kanske kunde den till och med bli något mer än bara ett extra jobb för att ställa mat på bordet.

Tiden gick och för Erik Samuel Lundh stod det klart att intresset för att odla mat inte var någon dagslända, varken för honom själv eller för de andra i Örebro. Älvtomta var ju inte det enda koloniområdet

Akleja

i staden – det fanns kolonier i Örnäs, Alnängarna, någon i de norra delarna och ett par i de östra – och vad Lundh kunde förstå var trenden densamma överallt; intresset ökade. Vid Älvtomta expanderade området för varje år och till slut hade föreningens ursprungliga 54 lotter vuxit till nästan 200. Det stora kriget var slut sedan länge – den 11 november 1918 meddelades vapenstillstånd i hela världen – men alla förstod att det skulle ta tid innan saker och ting återgick till sitt vanliga tillstånd. Den egenodlade maten var alltså ett välkommet tillskott. Faktiskt en lyx, om Erik Samuel skulle vara ärlig, som de som hade råd och möjlighet gärna unade sig.

Det föreningen inte hade tänkt på var hur eftertraktat området skulle komma att bli. Även de som inte hade möjlighet att unna sig lyx hade ju familjer och barn som hungrade. Och blev man desperat nog att korsa lagens gräns var Älvtomta inte något dumt mål. Koloniarbetet genomfördes uteslutande i dagsljus och eftersom det inte fanns några hus på området var det ingen risk att råka på någon övernattande. Visserligen fanns ett stängsel mot Älvtomtagatan, men det var en falsk trygghet. På övriga sidor stod området nämligen helt öppet.

Snart började frukten av kolonisternas arbete sköras av fler än dem själva.

E. S. Lundh tar en välförtjänst vilostund.

Faktaruta

* 25 juli 1917 hölls det första allmänna sammanträdet för Älvtomta koloniförening. Ett 60-tal kolonister deltog och röstade ja till förslaget om att bilda en förening. En knapp månad senare, 17 augusti, klubbades föreningens stadgar och en styrelse utsågs. Ordförande blev D. Hagberg. Därmed var koloniföreningen officiellt bildad.

* För att bli medlem fick kolonisterna betala inträdesavgift på en krona. De fick även betala ett arrende till kommunens ekonomiutskott, drätselkammaren, för hyran av marken. 1917 fanns 54 lotter på kolonin.

* Området, som låg väster om staden, bestod av gården och sankmarker. Kommunen hjälpte till att bland annat dränera, anlägga grusvägar och köra jord till lotterna. På den tiden fanns så lite bebyggelse i trakten att det gick att se Rosta gård och Karlslunds gård från kolonin. Några av träderna som planterades under 1917 står fortfarande kvar på området.

* I Älvtomtas stadgar står det att föreningen ska anordna en skördemässa varje år. Den första mässan hölls 22 september 1918.

Kapitel två

Bildkälla: Örebro stadsarkiv

Han höll andan och lyssnade. Förutom ljudet av skor som knastrade mot gruset en bit bort var det knäpptyst. Erik Samuel Lundh följde ljuskäglan från fick-

lampan med ögonen. Grusgångar, förrådsbodar, en och annan häck, små stugor, träd, buskar och växter.

Det var lite spännande, det tyckte han faktiskt. Han sökte av området, letade efter skuggor som inte riktigt hörde dit, något som rörde sig. Men den här kvällen verkade allt vara lugnt.

Några år tidigare hade koloniföreningen bestämt sig för att dela upp området i kvarter om sex lotter och låta kolonisterna i respektive del organisera vakthållning. De nattliga

Familjen Lundh med goda vänner.

Familjen Andersson tar en fikastund på kolonilotten.

inbrotten hade blivit ett problem. I stället för att bära sina redskap fram och tillbaka varje dag, hade många kolonister börjat lämna kvar dem. Men att komma tillbaka dagen efter och upptäcka att verktygen – likaväl som odlingarna – var plundrade, hade fått medlemmarna att tröttna.

När en av dem snickrade ihop en bod där värdesakerna kunde låsas in, följde de andra efter och snart spikades små skjul vid lott efter lott. Nybyggarandan hade kommit till Älvtomta.

Men bodar i all ära – medlemmarna hade nu gläntat på dörren till en helt annan värld på kolonin och i början av 1921 höjdes fler och fler röster om att få bygga en riktig stuga på lotten. Inte ett fullstort bostadshus, det var inte det de var ute efter, men något som i alla fall var tillräckligt stort för att inrymma ett bord och några stolar, förvaringsutrymmen och kanske till och med en

liten bädd, om nu någon skulle vilja tillbringa en natt på området. Den kooperativa byggnadsföreningen i Örebro fick nys om idén och satte genast i gång att skissa och räkna och kunde mot slutet av sommaren presentera ett förslag för kolonisterna; att den var villig att åta sig uppdraget att bygga en kolonistuga till priset av 600 kronor. Billigt var det då inte, tänkte medlemmarna och fortsatte sina diskussioner. Till sist nådde ryktena även stadsingenjören, som anade oråd och såg en fullständigt okontrollerad bebyggelse framför sig. Han skrev snabbt ihop ett brev till koloniföreningens styrelse där han slog fast att inga kolonistugor fick byggas utan att han först gett sitt godkännande. Direktivet kopierades och sattes upp på anslagstavlor i området.

Det var en utveckling som inte gick att stoppa. Den första kolonistugan stod snart klar vid Älvtomta och på årsmötet 1922 väckte medlemmarna frågan om att även få bygga

en paviljong. Den kunde komma till nytta vid lite större evenemang resonerade kolonisterna, det skedde ju faktiskt en hel del gemensamma aktiviteter på koloniområdet – inte minst den årliga skördemässan.

Det var en spännande tid på Älvtomta, fylld av idéer, debatter och diskussioner. Drätselkammaren, det kommunala utskottet som hade hand om Örebros ekonomi, hade förstås näsa för potentiella inkomstkällor och såg hur intresset kokade för marken som kommunen hyrde ut. Tjänstemännen tänkte därför att en höjning av arrendet till tio öre per kvadratmeter kunde vara på sin plats. När beskedet nådde föreningen, vars medlemmar vid det här laget hade fått upp debattertemperaturen, blev det dock liv i luckan. En skarp protest inlämnades till kommunen och någon vecka senare ordnades ett möte. 26 kolonister begärde ordet och deklarerade, en efter en, sitt ogillande för förslaget. Stadsingenjören och den tjänsteman som flankerade honom på mötet försökte stå emot, men fick till slut nöja sig med ett kompromissförslag: en hyra på sju öre per kvadratmeter.

När det sedan visade sig att några föreningsmedlemmar hade haft kontakt med banken och fått klartecken för ett lån, kunde inget heller hindra beslutet att sätta i gång bygget av en paviljong.

Familjen Lundh deltog inte speciellt aktivt i styrelsearbetet, men följde med i det som diskuterades och beslutades. Deras tanke från början hade ju varit att använda lotten enbart för att odla mat, men med åren hade Älvtomta blivit mycket mer än så. De hade nu tre barn och kolonilotten var en utmärkt plats för lek och bus, men också ett sätt för mamma och pappa att fly undan vardagsstressen och bara umgås. Det hade också börjat komma vänner på besök med allt jämnare mellanrum, trots att det enda som fanns att se var en plätt mark med odlingar.

Erik Samuel och Estrid behövde inte fundera länge. En stuga skulle tillföra en helt ny dimension till lotten – och det var ju trots allt en plats som de sommartid besökte varje dag. De hade bara tittat på varandra och nickat. En stuga fick det bli.

Erik Samuel Lundh stannade till och vred ficklampan bort från grusgången, in mot kolonilotten på hans högra sida och vidare upp mot fasaden, fönstret och de två hjärtsmyckade fönsterluckorna. Stugan var fortfarande så ny att han inte hade vant sig vid att se den stå där. Det hade inte varit gratis för familjen att låta bygga den, men när han nu stod där – med ficklampan i högsta hugg, på tjuvjakt mitt i natten – kom känslan återigen över honom att det hade varit helt rätt beslut.

Erik Samuel gäspade och konstaterade att det inte skulle bli så många timmars sömn den här natten. Hans vaktskift började lida mot sitt slut och efter en promenad hem och en liten tupplur var det återigen dags att stiga upp och gå till jobbet. Inte för att jobbet var den enda anledningen till att familjen Lundh vaknade tidigt om morgnarna. Att sova länge var nämligen inte att tänka på om man bodde på Hagagatan. Det var ett livfullt kvarter. Det hade startats mängder av verksamheter där, bland annat en sko-

fabrik, snickerifabrik och ett mejeri. Det sistnämnda var förklaringen till varför sov-morgnar var omöjliga. Tidigt, tidigt varje morgon kom bönderna från alla håll med sina leveranser, förpackade i stora mjölk-krukor som på den skumpiga vägen skakade och slog mot varandra. De förde, kort sagt, ett obeskrivligt oväsen.

På bara några år förändrades vyn vid Älvtomta radikalt. Plötsligt fanns stugor till höger och vänster, en paviljong och dansbana. Efter många om och men hade drätselkammaren också byggt ett trästaket runt kolonin för att försvåra inbrott. Det gjorde många i föreningen positivt överraskade, de hade annars en något avvaktande inställning till den kommunala handlingsförmågan. Så här i backspegeln kunde de inte annat än att skratta åt historien om vattenposten, som föreningen hade uppvaktat byggnadschefen om. Det hade krävts mycket tjat och en lång väntan, men till sist stod den faktiskt där. Problemet var bara att kommunen tog miste på väderstrecken och placerade vattenpos-

Faktaruta

* På årsmötet 1921 beslutades att en ny styrelse ska väljas vartannat år. Ny ordförande blev K.E. Jansson.

* 9 oktober 1922 vann Älvtomta första pris på en utställning av trädgårdsprodukter som Husmodersföreningen anordnade på Strömpartären. Under året uppfördes också den första paviljongen på området.

* För att slippa ohyra bestämde sig föreningen för att köpa in en vätskespruta under våren 1924. Hela styrelsen deltog då sprutan skulle provas. Även 100 kilo superfosfat och 100 kilo norsk chilisalpeter införskaffades.

* I augusti 1925 anordnades en höstfest på området, med musik, dans och fiskdamm.

* Till årsmötet 1926 skulle koloniföreningen få besök av föredragshållaren Anna Åberg

från Stockholm. Hon efterfrågade ett skiop-tikon, en projektor för genomskinliga bilder som drivs av en acetylgaslåga, och med lite möda lyckades föreningen genom gasmästare Larsson ordna fram en sådan. Anna Åberg lämnade dock återbud, så föreningen fick i stället kalla dit J. Green från Experimentalfältet. Green gav föreläsningen ”Blomsterodling på kolonitäppan” – och visade ljusbilder.

* I mars 1926 importerades perenna växter till Älvtomta direkt från Holland.

* På grund av dålig ekonomi fick skörde-festen 1928 ställas in. Föreningen hade heller inte råd att köpa in en gräsklippningsmaskin, utan investerade i stället i en lie. Mellan 1928 och 1929 sjönk medlemsantalet från 163 till 153.

Trädgårdsjättevalmo.

ten på områdets södra del i stället för på den norra, där den behövdes.

Älvtomta hade även blivit mer känt i staden, i synnerhet för sina skördemässor. Till en början hade föreningen ställt grindarna på vid gavel och välkomnat vem som än behagade komma. Det var dock inte helt lyckat, upptäckte medlemmarna. Hundratal – ibland till och med tusentals – personer strömmade in till området för att feta och dansa, vilket kunde göra festligheterna lite stökiga. Skördemässans vara eller icke vara blev därmed ett hett diskussionsämne inom föreningen. Vissa pekade på stadgarna och menade att det väl inte är hela världen om det blir lite livat på området en gång per år, medan andra hävdade att en skördemässa kanske inte i första hand borde handla om drickat utan om växtligheten. 1925 enades styrelsen om att börja ta inträde om 50 öre för vuxen och 25 öre för barn och militär för att, som man formulerade det, slippa en del icke önskvärda element.

Inträdet minskade dock inte intresset. Några år senare köpte föreningen in 4000 inträdesbiljetter och 4000 dansbiljetter för att vara beredd inför kommande fester.

Faktaruta "Kolonistugorna"

* Från början var kolonistugorna enkelt byggda, ofta egenhändigt hopsnickrade av diverse rivningsmaterial. Med tiden byggdes stugorna ut och förbättrades. Det finns också gott om exempel på ombyggda tåg-vagnar, banvaktarstugor och små torp på koloniområdet.

* När stugorna renoveras är föreningen noga med att använda samma färg och virke som stugan ursprungligen hade. De gamla spröjsade fönstren får inte bytas ut eftersom det kan påverka husets utseende. Stugorna berättar om det samhälle och de människor som skapat dem.

Kapitel tre

Den torra luften inne i stugan doftade starkt av trä. Dagar som denna, när solen låg på, var det extra påtagligt. Eftersom det inte fanns någon ventilation att tala om, stod luften helt stilla och sög åt sig lukten av de varma träporerna. Det var en doft Erik Samuel Lundh hade kommit att älska, eftersom den blivit så förknippad med kolonistugan. Varhelst han kände den såg han genast huset framför sig.

Han lutade sig tillbaka i stolen, hällde upp kaffe ur termosen och lät blicken vandra runt i rummet. Det var ganska spartanskt inrett, men en hel del hade han hunnit snickra ihop genom åren. Han var nöjd med det dalagröna hörnskapet, där han förvarade verktyg med längre skaft. Och puffen, som de kallade den, en låda i storleken av en säng som han spikat sadelgjord av flätat jutefiber

på. Den hade i och för sig aldrig använts för övernattningar, som tanken var från början, men den passade utmärkt att sträcka ut ryggen på efter ett tungt arbetspass.

Erik Samuel Lundhs blick stannade på kalendarern på väggen; 1943. Han kunde knappt tro att åren gått så fort, men nog kände han allt i kroppen att han inte längre var någon ungdom. Han hade cyklat iväg själv till stugan i dag, eftersom Estrid och barnen haft annat att stå i. Han hade sagt till dem att han bara skulle vara borta en kort stund, men sedan han hade blivit kvar därinne när minnena kom över honom.

Det hade gått 25 år sedan han och Estrid först bestämde sig för att hyra lotten. Sedan dess hade de hunnit uppfostra tre barn och sätta ytterligare ett, sonen Nils Erik, till

En av de äldsta stugorna på området, med original fönster.

världen. Ibland undrade Erik Samuel vad det var för värld barnen skulle växa upp i. Det var med oro i kroppen som han återigen såg hur krig och förstörelse rasade runt omkring dem. Det var så nära, Tyskland hade till och med ockuperat Norge. Som tur var, tänkte han, hade Sverige även den här gången lyckats att hålla sig utanför.

Det hade varit händelserika år även för kolonisterna på Älvtomta. När paviljongen började bli sliten och medlemmarna efterfrågade en ny, hade stadsingenjören själv skissat på ett förslag. Det var ett bygge av en ny stuga med tillhörande musikpaviljong som kom med en prislapp på 1290 kronor och så mycket pengar kunde föreningen inte avvara. Medlemmarna hade dock, sin vana trogen, inte låtit sig nedslås utan lyckades under det kommande året spara och tjäna ihop tillräckligt med pengar för att det under 1931 kunde byggas både en paviljong, biljettkiosk – och en ny dansbana.

Erik Samuel tog en klunk kaffe och såg ut genom fönstret. Han kunde nästan skymta paviljongen och dansbanan där ett oräkneligt antal fester vid det här laget hade utspelat sig.

Mor och son odlar.

Första klubbstugan, klar 1932.

Intresset för föreningens skördemässa fortsatte att växa och till 1936 års fest utsåg styrelsen inte mindre än fyra kommittéer för att sköta arbetet; en för inträdet, en för serveringen, ytterligare en för dekorationen och slutligen en kommitté för dansbanan. Medlemmarna hade även börjat fundera på om det inte vore bättre att föreningen själv arrenderade koloniområdet av kommunen och i sin tur hyrde ut lotterna till medlemmarna, i stället för att varje medlem för sig måste teckna avtal med drätselkammaren. Styrelsen hade ställt frågan, men den verkade ha hamnat i det ökända kommunala maskineriet, så än visste ingen hur tjänstemännen ställde sig till förslaget.

Intresset för kolonilotterna i sig hade också blivit större för varje år som gått. Erik Samuel drog sig till minnes att styrelsen tidigare i år utsett en byggnadskommitté som bland annat hade till uppgift att värdera stugorna och lotterna så att ingen sålde till oskäliga priser, bara för att tjäna en hacka.

Han fyllde lungorna med den trädoftande luften.

Visst hade de inom familjen pratat om framtiden för stugan. De äldsta barnen hade redan blivit vuxna och hade förstås annat att tänka på än att odla växter på en koloni. Det hade Erik Samuel inga problem med att

Från Avenbok...

Avenbok (*Carpinus betulus*),
som även kallas "annbok" och "vitbok",
är en art i familjen björkväxter.

Brandlilja (*Lilium bulbiferum*)
är en art i familjen liljeväxter.

Äkta förgätmigej (*Myosotis scorpioides*)
tillhör familjen strävbladiga växter.

Styvklematis (*Clematis recta*)
är en art i familjen ranunkelväxter.

Löjtnantshjärta
(*Lamprocapnos spectabilis*)
är en art i familjen jordröksväxter.

Höstanemon
(*Anemone hupehensis*)
är en art i familjen
ranunkelväxter.

Småblommig Busk-/Klätterros
Honungsros (R. helenae).

Kärleksört
(*Hylotelephium telephium*)
är en perenn som tillhör
familjen fetbladsväxter.

Morgonstjärna (*Ornithogalum umbellatum*) är en växtart i familjen hyacintväxter.

Luktpion (*Paeonia lactiflora*)
är en art i familjen pionväxter.

Fylldblommiga - alla ståndarna är ombildade till kronblad, med eller utan insprängda ståndare.

Lungört (*Pulmonaria obscura*)
är en ört med blommor som är röda när knopparna spricker upp, men senare blir blå.

Nävesläktet (*Geranium*)
är ett släkte i familjen näveväxter
med omkring 430 arter.

Praktlysing
(*Lysimachia punctata*)
är en växtart i familjen
viveväxter.

Rudbeckior
(*Rudbeckia*)
är ett släkte i familjen
korgblommiga växter
med 23 arter.

Prästkrage (*Leucanthemum vulgare*,
tidigare *Chrysanthemum leucanthemum*)

Sibirisk vallmo

(Papaver nudicaule)

är en vallmoväxtart som beskrevs av Carl von Linné.

Ingår i släktet vallmor, och familjen vallmoväxter.

Sköldpaddsort

(Chelone obliqua)

är ett släkte i familjen grobladsväxter med fyra arter i Nordamerika.

Stjärnflocka

(Astrantia major)

är en art i familjen flockblommiga växter som förekommer naturligt i centrala, östra och södra Europa.

Stjärnflocka har funnits länge i svenska trädgårdar.

Jättevallmo
(*P. pseudo-orientale*)
har orangeröda blommor med brett fyrkantig svart fläck som inte riktigt når basen av kronbladet.

Vit näckros (*Nymphaea alba*)
är en flerårig vattenväxt i familjen näckrosväxter.

Ölandstok
(*Dasiphora fruticosa*)
är en art i familjen rosväxter.

...till Ölandstok

förstå; han kunde ju knappast själv beskyl-
las för att ha trampat i sin fars fotspår. Och
den yngste, Nils Erik, var bara elva år.

Men, tänkte Erik Samuel, det lär väl dröja
innan något sådant blir aktuellt.

Det hade börjat mörkna och han insåg att
klockan för länge sedan hade passerat den

tid han nämnt för Estrid, så han reste sig
upp, plockade ihop termoserna och steg ut
på verandan. Han låste dörren, klev ned för
trappan och började gå längs grusgången
mot cykeln. Innan han begav sig iväg fast-
nade blicken återigen på stugan. Och utan
att han visste om det, hade han just tagit ett
sista farväl av den högt älskade lotten på
Älvtomta koloniområde.

Faktaruta

* Under 1931 byggdes en ny paviljong, samt en dansbana med tillhörande skjul och en biljett-
kiosk. Paviljongen och dansbanan beräknades kosta 2000 kronor, men blev något dyrare. Den
gamla dansbanan såldes till Österängens koloniområde och inbringade 40 kronor. Möbler till
paviljongen köptes på Auktionskammaren.

* 1933 kom föreningen överens med Nysäters fröhandel om att medlemmarna i koloniförening-
en skulle få mellan 10 och 25 procents rabatt på köpta varor. Styrelsen ordnade även ett mindre
trädgårdsbibliotek på området.

* Inför skördemässan 1935 tecknade föreningen en regnförsäkring för 86 kronor och 35 öre.
Försäkringen kunde täcka förlorade inkomster på 1000 kronor om det skulle råka regna under
festen.

* Till årsmötet 1936 hade styrelsen räknat att det fanns (1478) ? fruktträd på området. För att
kunna få ännu mer och bättre frukt bjöd styrelsen in länsträdgårdsmästaren T. Leonards till
mötet.

* Under 1937 byggdes en lekplats med två gungor och en trapets. Förening-
en köpte även in tre skottkärror, en gångkratta, 16 serveringsbord, fyra små
flaggstänger och en järnfot till den stora flaggstängen. Älvtomta firande också
sin 20-årsdag.

* 1939 omplanterade medlemmarna rosor och två popplar på gräsmattan vid
ingången från Rostagatan och vid kummeln.

* 1942 firade koloniför-
eningen sin 25-årsdag.

Styrelsen hade bjudit in kolonister från det
första verksamhetsåret, representanter från
de andra kolonierna i Örebro, kommunen
och ordföranden för förbundet på riksplan,
A. Ånstrand. Medlemsantalet hade nu ökat
till 176 kolonister.

* Intresset för koloniföreningen gjorde att
det under 1943 tillsattes en byggnadskom-
mitté som också fungerade som värde-
ringsmän. Detta för att inga lotter skulle
säljas till oskäliga priser.

Föreningen firade 25 år. 1942

Kapitel fyra

En av all skördemässor.

Det lät så enkelt. Bara en liten kråka på pappret, så är det klart. Men Estrid Lundh hade underskattat situationen. Hon hade underskattat de 30 år som tyngde penan hon höll i handen. Hon sneglade mot mannen på andra sidan bordet, pressade fram ett leende och låtsades återigen läsa igenom kontraktet.

Det hade kommit som en chock för familjen. Allting hade ju varit som vanligt, när Erik Samuel blev sjuk och därefter plötsligt lämnade dem. Att människor dör är förstås lika naturligt som att människor föds, men det är skillnad när döden kommer så nära inpå. Den första tiden hade all Estrids kraft gått åt till att stötta barnen och hjälpa dem i deras sorgearbete. Dessutom fick hon ombesörja begravningen och alla andra göromål som följde ett frånfälle, samtidigt som hon skötte sitt eget jobb. Det kanske inte var konstigt att hennes egen sorg hade fått stå på vänt.

Någonting annat som hade blivit försummat var kolonin. Det fanns helt enkelt inte tillräckligt med kraft och energi för att ägna sig åt den. Estrid började också känna att den rent ekonomiskt var en tung börda att bära. Familjen hade nu bara en inkomst och behövde vända på varje krona. Även om kolonilotten inte var den största utgiften blev den ändå kännbar och samma år som Erik Samuel gick bort, 1944, höjdes också medlemsavgiften till tre kronor.

Än så länge fanns det dock inga planer på att göra sig av med den kära lotten och Estrid försökte hänga med i det som hände i föreningen. Skördemässan den sommaren blev en succé igen. 1100 vuxna och 356 barn och militärer betalade inträde och under kvällen såldes biljetter för 2899 danser. Festandet slet på lokalerna och året efter renoverades både paviljongen och dansbanan för över 500 kronor. Det hade även bildats en kommitté, som kallades Örebro-Kretsen, där två ledamöter från varje koloniförening

i Örebro ingick. Tanken var att tillsammans utgöra en starkare röst gentemot kommunen. För Älvtomtas räkning var man för det första intresserad av att få till en uppgörelse om att drätselkammaren inte bara kan säga upp ett hyresavtal hur som helst och tvinga kolonisten bort från sin lott. För det andra ville man ha en långsiktighet i hyresavtalen. Älvtomta förespråkade att dagens ettåriga avtal skulle göras om och i stället gälla mellan fem och tio år.

För att få en bra början på samarbetet ordnade Älvtomta en fest för de föreningar som ingick i Örebro-Kretsen och bara en månad efter den, i början av augusti 1947, var det dags för nästa kalas; Älvtomta koloniförening fyllde nämligen 30 år. Att ordna fester var något föreningen var bra på, det hade börjat gå upp för medlemmarna. Därför ordnade man året efter en midsommarfest med karnevalståg, sommarprinsessa och dans. Det blev som vanligt en fullträff och mot slutet av kvällen tågade alla kolonister runt i området tillsammans med sina vänner och anhöriga.

Som stad fortsatte Örebro att växa och skulle snart komma att omsluta koloniområdet. Kommunen hade bestämt sig för att bygga

bostäder, så kallade Stjärnhus, väster om kolonin och gick därför med på att sätta upp ett trådstaket längs Älvtomtas gräns mot nybygget. I samband med det diskuterades möjligheten att byta ut det något bristfälliga trästaketet mot ett likadant trådstaket även mot Karlslundsgatan och Älvtomtågatan. Kolonisterna hade också efterfrågat el i sina kolonistugor och styrelsen beslöt sig för att ta frågan vidare till Elverket. Det skulle dock kosta någonstans mellan 200 och 300 kronor per stuga – om tre fjärdedelar av kolonisterna anslöt sig. Det var för dyrt, så Älvtomta fick även fortsättningsvis klara sig utan elektricitet.

Kolonilottens vara eller icke vara upptog ofta Estrids tankar. Allt eftersom åren gick kände hon att varken orken eller ekonomin riktigt fanns där. De äldsta barnen var inte tillräckligt gamla för att vilja satsa på en koloni och den yngste var ännu för ung. Sakta men säkert gick det upp för henne att det kanske bara fanns ett alternativ; att sälja.

Mannen på andra sidan av bordet harklade sig och Estrid Lundh rycktes ur sina tankar. Hon slöt ögonen en sekund, satte pennan mot pappret och skrev under.

Faktaruta

* I april 1944 hade föreningen anlitat en vaktmästare som skulle jobba på kolonin under sommaren. Denne skulle bland annat se till att gångarna var fria från ogräs, gräsmattorna klipptes varannan vecka och att planteringen vid kummeln hölls ren och snygg. För besväret fick vaktmästaren 12 kronor och 50 öre i veckan.

* Styrelsen fattade under 1946 beslut om arbetsplikt för medlemmarna när det gäller renhållning och skötsel av de allmänna platserna inom området. Föreningen bestämde även att fastställa medlemsavgiften till fem kronor per

år och då ingick kolonitidningen samt en vinterbesprutning.

* 1947 firade Älvtomta sin 30-årsdag och delade bland annat ut diplom till 19 kolonister som verkat på området i mellan 17 och 26 år.

* Under 1948 köpte föreningen in två gräsklippningsmaskiner, en spruta, en slipsten, fem långbord för servering, tre försäljningsstånd och nio presenningar. Örebro kommun genomförde också reparationer av taket på materialboden som broarna i området.

Kapitel fem

Nog skulle det bli en överraskning allt. Både för hans vänner, föräldrar och – ja, till och med för honom själv. Men han hade aldrig varit den som grubblade så mycket över saker och ting, fick man ett gyllene tillfälle att anta en utmaning var det bara att slå till. Man skulle nog kunna säga att Valter Falk var en av få som halkat in på Älvtomta koloniförenings område på ett bananskal.

Även om familjen Lundh inte längre var en del av vardagen på koloniområdet, fortsatte livet på kolonin som vanligt. Älvtomta hade vid det här laget nästan blivit en liten stad i miniatyr, där beslutsfattare och invånare kunde komma och gå utan att det för den skull satte stopp för utvecklingen.

Något som dock oroadе kolonisterna var hur fort Örebro växte. Från början hade kolonin legat en bit utanför staden men nu, i och med att Stjärnhusen förverkligades, hade bebyggelsen hunnit både ikapp och om. I stugorna runt om kolonin började rykten spridas om att kommunen planerade att riva hela området för att i stället nyttja marken till bostäder.

1963 fick ryktesspridarna vatten på sin kvarn. Då meddelade kommunen att Karlslundsgatan skulle breddas, vilket tvingade tolv kolonister att lämna sina lotter. Några år senare var det dags igen. Nu var det Rostagatan som skulle förlängas och därtill behövde de boende på Stjärnhusområdet parkeringsplatser. Det innebar för det första att 22 lotter var tvungna att tas bort och för det andra att hela koloniområdet skulle delas itu.

Och det var här som Valter Falk kom in i

bilden. Valter föddes i Mariestad men flyttade senare till Stockholm där han träffade – och växlade ringar med – sitt livs kärlek, Anna-Stina. Giftermålet föranledde så klart diskussioner om var paret skulle tillbringa sina dagar. Anna-Stina, som hade både en syster och någrastrar i Örebro, förespråkade en flytt och det hade Valter ingenting emot. Flyttlasset gick i början av 1960-talet och eftersom företagen skrek efter personal, kunde Valter snabbt finna sig tillrätta med ett jobb på en livsmedelsaffär i Skebäck.

Det nygifta paret bodde i en lägenhet i Baronbacken och hade just blivit föräldrar. Av den anledningen väcktes tankarna på att köpa en sommarstuga, där de kunde ge barnen – två döttrar skulle det komma att bli – en smak av lantlivet. Vid ett tillfälle åkte de och tittade på en stuga ute på vischan, i ett område som kallades Vivalla. Säljaren intygade att den platsen minsann aldrig skulle bebyggas, men Valter – som hade ett vagt minne av att han hört talas om byggplaner för just Vivalla – slog en signal till kommunen. När det visade sig att utformningen av den nya stadsdelen var föremål för en arkitekttävling och att spaden skulle sättas i backen så snart den var avklarad, tackade paret nej till stugan.

Men Valter behövde inte fundera så mycket på det. Kort därefter ringde hans svågerns mamma och berättade att kommunen bestämt sig för att dra en väg rakt igenom området där hon hade sin kolonistuga och att hennes stuga därför måste bort. Kommunen hade erbjudit en summa pengar om hon ombesörjde bortforslandet av stugan själv. Det var hon inställd på att göra, men då behövde hon hjälp med själva flyttandet. Och vad gällde stugan hade hon inte längre

någon användning av den – så om Valter ville, kunde han få den för besväret.

Det hade Valter ingenting emot. Han var ju ändå på jakt efter något liknande.

Ett litet problem var förstås var Valter skulle ställa sin stuga när den väl flyttades, han hade ju ingen egen kolonilott eller någon annan mark heller för den delen. Men han tänkte att det säkert skulle lösa sig och löste sig var precis vad det gjorde. Samma dag som Valter Falk skulle inleda stugflyttarprojektet, den 15 april 1968, ringde kassören för Älvtomta koloniförening och berättade att han hade tillgång till en tom kolonilott som ingen hade användning av. Den kunde Valter, om han ville, få köpa för 300 kronor. Valter behövde ingen betänketid, utan tackade ja och var därmed innehavare av både kolonilott och stuga.

En överraskning, minst sagt.

Dagen efter stod Valter och Anna-Stina och betraktade sin nya stuga och lott. Det första som slog dem var att stugan fått sig en del törnar under flytten. Dessa var de tvungna att reparera. Det andra var att huset såg oproportionerligt ut, det var ju en gammal tågagn som klätts in och gjorts om till kolonistuga. Paret bestämde sig därför för att även bygga om stugan och flytta dörren och några fönster. Anna-Stina, vars far var byggmästare, var praktiskt lagd och satte i gång med arbetet på huset, medan Valter tog itu med trädgården och odlingarna. Den arbetsfördelningen fick en del karlar i området att höja ögonbrynen, men det roade bara Valter. Han hade inget emot att låta frun hålla i hammaren.

Odlingarna var ett annat frågetecken för Anna-Stina och Valter. Ingen av dem hade någon större erfarenhet av att påta i jorden, men det var en kunskapsbrist som gick att åtgärda. Valter besökte ofta biblioteket i Ba-

Valter Falk startade arbetet på kollonin 1968.

Kiosk från mitten av 1970 talet.

ronbacken för att läsa in sig på jordbruk och växtlighet. Deras kolonilott var full av äppelträd och vinbär- och krusbärsbuskar, så det första Valter gjorde var att ta ned några av träden för att skapa plats åt andra odlingar. Sedan satte han i gång att fylla den ena rabatten efter den andra med blommor.

Att kolonin hade delats innebar att den lilla södra delen, där Valter och Anna-Stina Falk hade sin lott, blev avskärmad från det stora koloniområdet. I mitten av 1970-talet valde föreningen därför att satsa lite extra på sin södra del och byggde en toalett, en kiosk och en lekplats med gungor och sandlåda där. I samma veva drogs vatten- och avlopp in till paviljongen på det stora området.

Föreningen lyckades också uppfylla sitt önskemål om att ta över arrendet från kommunen och från och med januari 1977 hyrde kolonisterna sina lotter av koloniföreningen i stället för av kommunen.

Choklad hjulet som gjordes 1970 och används än i dag. Ethel och Birgit.

Familjen Lunds fd. stuga som flyttades inom området.

Familjen Falk fortsatte att tillbringa så mycket tid de kunde på kolonin. Mest blev det på helger i och med att deras arbeten tog så mycket tid på vardagarna. Valter hade slutat i livsmedelsaffären för att i stället sälja jordbruksmaskiner på Närkesmaskin i Ormesta. Eftersom han gillade motion i alla dess former så sprang han till jobbet varje dag; sex kilometer om han tog raka vägen, milen om han sprang över Adolfsberg. En annan fritidssyssla han gillade var cykling. På vintern förvarade han racercykeln i kolonistugan och därför blev han orolig när polisen en vinterdag ringde och berättade att han hade haft inbrott. Valter åkte ned till stugan och såg att inbrottstjuvarna, förmodligen berusade ungdomar, hade slagit sönder en ruta i dörren och på så vis kunnat låsa upp och ta sig in. Några dyrgripar fanns dock inte i stugan och det enda han kunde se saknades var hans trasiga barometer. Cykeln hade hamnat utanför stugan, så Valter tänkte att tjuvarna nog försökt att stjäla den men upptäckt att man måste vara ganska nykter för att ta sig fram med racercykel på vintervägar. Några dagar senare ringde polisen igen och berättade att de

gripit tjuven och att denne haft en barometer på sig. Valter tackade för informationen och förklarade att tjuven kunde få behålla instrumentet, som ju ändå bara kunde visa vackert väder. Det kanske tjuven kunde ha användning av i cellen, tänkte Valter.

Både Valter och Anna-Stina tyckte om att räcka föreningen en hjälpande hand då det behövdes. Valter tog sig bland annat an att cuprinola dansbanan, medan Anna-Stina gjorde målningen på det chokladhjul som en annan kolonist hade snickrat ihop. Chokladhjulet blev snabbt ett uppskattat inslag på föreningens fester och det används faktiskt fortfarande, fyrtio år senare.

I början av 1980-talet ansökte koloniföreningen om tillstånd att få gräva ned en avloppstank till toaletten på det södra området. Kommunen sa nej och menade att föreningen i stället måste ansluta sig till det kommunala vatten- och avloppssystemet till en kostnad av 30 000 kronor. Styrelsen tyckte att det var för dyrt och valde att överklaga beslutet. Året efter fick avloppstanken godkänt av hälsovårdsnämnden och efter ytterligare några vändor i det kommunala beslutsmaskineriet stod en ny toalett klar 1986.

Åren gick och Valter Falk kunde konstatera att åldern för pension kom allt närmare. Hans förtjusning i utmaningar hade dock inte försvunnit och än – skulle det visa sig – var det inte slut på överraskningar. En dag ringde nämligen ordföranden för Älvtomta koloniförening och undrade om Valter kunde tänka sig att låta Sveriges Radio husera på hans lott under sommaren för att sända radio med rikskända personer som gäster.

Det hade Valter ingenting emot.

Faktaruta

* Hösten 1958 färdigställdes staketet mot Karlslundsgatan, vilket innebar att hela koloniområdet var omgärdat av trådstaket.

* Medlemmarna blev allt fler och 1961 fanns 182 kolonister på området.

* Under 1963 sade kommunen upp hyresavtalet för tolv kolonister eftersom Karlslundsgatan skulle breddas. Två år senare berättade fastighetskontoret att ytterligare cirka 40 lotter skulle försvinna då Rostagatan skulle förlängas och de boende i Stjärnhusen behövde parkeringsplatser. Det visade sig dock att kommunen endast behövde hälften av marken, vilket gjorde att bara 22 kolonister tvingades lämna sina lotter. 1968 var kommunens arbete klart och Älvtomta därmed uppdelat i en större nordlig del och en mindre sydlig del.

* 1967 firade Älvtomta 50 år och delade ut diplom till fyra kolonister som varit verksamma ända sedan starten.

* På 1970-talet startades en damklubb på kolonin, som bland annat rustade, målade och tapetserade paviljongen.

* På ett möte i juni 1982 redogjorde ordföranden i koloniföreningen för ett antal byggprojekt som skulle genomföras under sommaren. Paviljongen skulle byggas om

och därtill var det dags att uppföra en musikpaviljong och en kärrbod. I samma vecka skänkte en av kolonisterna en fontän, komplett med all utrustning, till föreningen.

* 1983 planterades en oxel bredvid den nyrenoverade paviljongen.

* Under 1986 färdigställdes en ny toalett på det södra området och ett par år senare köpte föreningen in en fontänpump och återställde på så vis fontänen, som den fått i gåva, till sitt ursprungliga skick. Under 1980-talet fick dansbanan ett nytt golv. Enligt de kolonister som hjälpte till att snickra gick det åt 5753 spikar – och golvet håller än i dag.

* I början av 1970-talet byttes de latriner som funnits i uthuset ut mot tre vattentoaletter. Det byggdes även en miljöstation med förråd för oljor och bensin, samt container för trädgårdsavfall.

* På årsmötet 1998 bestämdes att anordna en pumpatävling tillsammans med de andra koloniföreningarna i Örebro. Helen Thelin kammade hem första priset med en pumpa på 15,83 kilo.

* Sommaren 2001 sände Sveriges Radio P4 Örebro programmet Malins kolonilott från Älvtomta koloniområde.

1967 firade Älvtomta koloni 50 år.

Kapitel sex

Malins kolonilott med SR.

Valter Falk skrattade för sig själv och tänkte att den där Sten Nilsson nog visste mer om musik än om arbetet på en koloni. Och det var väl i och för sig inte så konstigt, han hade ju spelat med sitt band Sten & Stanley ända sedan 1960-talet. Sten Nilsson kom till Valters lott i god tid före radiosändningen och eftersom en programpunkt var att gästerna fick plantera något i en rabatt var Valter lite nyfiken på vad sångaren hade valt att stoppa ned i jorden. Sten berättade att han tänkte sätta en maskros, men när Valter frågade var han hade sin maskros såg han frågande ut. Nog måste det väl finnas maskrosor på ett koloniområde, menade Sten och såg sig runt. Han insåg dock snabbt att trädgårdarna, så vitt han kunde se, var maskroslösa. Valter skrattade och förklarade att Sten nog i så fall fick bege sig till andra sidan staketet och leta.

Det Sten Nilsson hade missat var att kolonisterna var ett passionerat släkte. Att låta maskrosor bli stående var det inte tal om. Passionen märktes även på andra håll, vilket inte minst kommunen hade blivit varse genom åren. I början av 1990-talet uppstod just en sådan konflikt, när det var dags att förnya arrendekontrakten. Föreningen upptäckte att kommunen höjt Älvtomtas markhyra med 242 procent. Det uppskattades inte av kolonisterna,

som argumenterade för att en höjning med 20 procent var det mesta de kunde acceptera. Efter ett antal timmar runt förhandlingsbordet blev lösningen att från kommunens sida ändra benämningen av koloniområdet från fritidshusområde till fritidsmark och på så vis kunna få till ett lägre arrende.

År 2000 började Svt sända Sommartorpet, ett program som gick ut på att en snickare och en inredare hjälptes åt att renovera ett torp. Det blev en succé, mycket tack vare örebroaren Ernst Kirschsteigers brinnande intresse för inredning och dekoration. Sommartorpets framgångar innebar ett uppsving för intresset för det naturnära och lantliga livet. Det gav radiojournalisten Malin Eriksson en idé. Varför inte göra något liknande, fast i radio och i Örebro? Idén diskuterades på redaktionen, Malin fick godkänt att göra en sommarföljetong från ett torp och kunde sätta i gång med arbetet att hitta en lämplig

plats för inspelningen. Rent geografiskt låg Älvtomta koloniområde perfekt till, så Malin greppade telefonen och ringde ordföranden för föreningen. Denne nappade på idén och ringde i sin tur till Valter Falk.

Våren 2001 skulle bli Valters sista i arbetslivet och han hade börjat fundera lite på vad han skulle hitta på under den första sommaren som pensionär. I vanlig ordning tänkte han att det nog skulle lösa sig och innan han hann grubbla mer på det så ringde telefonen. Valter tyckte radioprogrammet var en bra idé och träffade Malin Eriksson nere på lotten för att diskutera upplägget. Malins tanke var att gästerna skulle sköta arbetet med kolonin medan hon skötte radioinspelningen, men Valter var skeptisk och menade att gästerna förmodligen skulle komma att försvinna så fort mikrofonen stängdes av. En kompromiss blev att Valter gjorde i ordning en rabatt där gästerna kunde få plantera en valfri växt, medan han fortsatte att

sköta om lotten i stort. Ett problem som ingen av dem hade tänkt på var att det varken fanns elektricitet eller telefon vid kolonin. Därför fick Televerket dra in en telefonledning till Valters stuga, medan Sveriges Radio ordnade fram en hundra meter lång strömkabel som Malin kunde plugga in i ett motorvärmarruttag vid en parkeringsplats en bit bort.

Sommarens sändning blev en framgång. Varje vecka kom nya gäster till kolonilotten och planterade både det ena och det andra i Valters rabatt. Allt ifrån Sten Nilssons maskros, till en slips och en piasavakvast. Lyssnarskaran växte och snart blev rabatten och kolonin ett besöksmål för många

*Bygget av nya
sanitetshuset
startade
vintern 2010.*

Invigdes våren 2011.

nyfikna örebroare som aldrig tidigare varit vid Älvtomta. Sveriges Radio bestämde sig för att fortsätta med koloniprogrammet även följande somrar och året efter beslutade föreningen att det skulle dras in el till uthuset på det södra området, något som så klart underlättade sändningarna.

Vid det här laget hade kolonisternas värsta farhågor för att kommunen skulle lägga beslag på Älvtomtas mark försvunnit. Ibland gjorde sig dock stadens framfart påmind, som 2002 när Lidl skulle etablera sig och kommunen byggde om hörnet mellan Tomtebogatan och Karlslundsgatan. Älvtomta kom lindrigt undan den gången, eftersom bara en liten del av en kolonilott försvann.

Några år senare besökte Sigvard Marjasin, som var landshövding i Örebro mellan 1989 och 1994, Älvtomta. Marjasin var inte enbart positiv utan anmärkte på gårdsgruset som låg på gångvägarna. Eftersom ett seniorboende hyrde en av lotterna borde föreningen tänka på dem som sitter i rullstol,

menade Marjasin och pekade på det grova gruset. Föreningen höll med och kom fram till att det var dags att göra kolonin lite mer handikappanpassad. 2006 inleddes arbetet med att gräva bort gårdsgruset och ersätta det med stenmjöl. För Valter och Anna-Stina Falks del kom den förändringen i rättan tid. Snart därefter satt nämligen Anna-Stina själv i rullstol.

Älvtomtas 90-årsdag firades med stort kallas, där kolonisterna hade ordnat underhållning, utställningar, tipspromenad, servering och föreläsning. Festen rönt uppmärksamhet i både tidningar och radio, och för att komma ihåg födelsedagen satte föreningen upp en stor minnesskylt vid en av grindarna till området.

Det hade också blossat upp en ny diskussion bland kolonisterna. Det hade länge funnits önskemål om att kunna duscha på området, men att enbart bygga en dusch skulle bli kostsamt. Nu fanns det dock ett antal omständigheter som kolonisterna

Kulturhuset som byggs i de gamla toaletterna. Klart 2017.

Medlemsfest en kväll efter öppna grindar.

tyckte motiverade en investering. Dels var toaletterna gamla och slitna, dels ökade kostnaderna för avloppstömningen varje år. Diskussionen ledde fram till ett beslut om en av de största satsningarna genom tiderna vid Älvtomta koloniområde; bygget av ett sanitetshus. Kommunen skulle dra in vat-

ten och avlopp till Blomstertorget mitt på området där sanitetshuset skulle stå och för att få till en snygg byggnad tog föreningen hjälp av arkitekten Urban Stenberg. Det första spadtaget togs i juli 2010 och knappt ett år senare stod bygget klart. Tack vare att många kolonister hjälpte till kunde kostna-

Nathalies kolonistuga helt byggt enligt miljömetoden.

derna hållas nere, men notan slutade ändå på en halv miljon kronor. Det var mycket pengar för en koloniförening, men kolonisterna ville att området skulle vara rustat för framtiden.

Framtiden, ja. Trots urbanisering, digitalisering och effektivisering finns en orubblig tro på kolonins framtid. Faktum är att det egenodlade återigen håller på att få ett uppsving. I takt med att medvetenheten ökar om hur miljöförstöring påverkar vårt klimat, växer intresset för närodlat, ekologiskt och miljövänligt. I storstäder runt om i världen dyker stadsodlingar upp och i de mest förtätade städerna söker sig den nya tidens jordbrukare upp på hustaken för att skapa sina grönsaksland. Även vid Älvtomta märks trenden av. Från att det under många

år nästan uteslutande odlats blommor på kolonierna, börjar fler och fler kolonister att åter sätta grönsaker och annat ätbart.

Älvtomta har till och med fått en touch av Japan. Förklaringen stavas Nathalie Simonsson Juhonewe, som kom till koloniområdet under sommaren 2015. Nathalie, som är utbildad botaniker, bor i Sverige på somrarna och i Papua Nya Guinea på vintrarna där hon bland annat jobbar med växter i regnskogen. Nathalie är döv och arbetar även med hörselskadade och döva under sina vistelser på ögruppen utanför Australien.

Odlingsintresset väcktes till liv under uppväxten. Hennes mormor gillade att odla och den nyfikna Nathalie blev fascinerad av att

En av alla vackra lotter.

följa arbetet och växternas liv. Intresset och nyfikenheten har fört henne till många platser på jorden och hon har bland annat bott i Australien och Japan, där hon snappade upp många idéer kring odling och växtlighet.

Att Nathalie ville ha en kolonistuga där hon själv kunde odla när hon var hemma i Örebro var därmed inte så konstigt. Och självklart tar hon med sig inspirationen från Japan. Hon renoverar stugan miljövänligt, återanvänder så mycket som möjligt och väljer naturmaterial som kärnvirke i stället för impregnerat trä. Det gröna sedumtaket lockar insekter och fjärilar, medan växthuset som är inbyggt i stugan fungerar som en passiv värmekälla som förlänger sommarsäsongen och gör att behovet av gas och el för att värma stugan minskar. Vad gäller odlingarna planerar Nathalie att sätta mycket frukt, bär och perenna grönsaker, som kommer tillbaka år efter år. Hon tänker

också göra ett försök att efterlikna japanerna, som gillar att odla ätbara klättrväxter och svamp som sedan enkelt kan sköras i trädgården.

Älvtomtas satsning på framtiden, i form av det nya sanitetshuset, gav också föreningen en möjlighet att uppmärksamma det förflutna. När de gamla toaletterna togs ur bruk, fick föreningen nämligen ett utrymme där ett kulturhistoriskt rum kunde skapas. Så snart sanitetshuset stod färdigt inleddes arbetet med att bygga om lokalen till museum och uppmana alla medlemmar att skänka äldre föremål som inte längre används. Älvtomtas 100-årsdag närmar sig och det finns mycket historia och många minnen innanför grindarna till området.

En av platserna där man kan känna historiens vingslag är vid den lilla stugan som en gång tillhörde familjen Lund. Det kanske

Utbyggnad av klubbstugan, efter brand i korvkiosken.

inte är den pampigaste byggnaden i Örebro, men den är välbyggd. Och än i dag står den kvar på området efter 94 år, med sin rödmålade fasad, sina vita knutar och den svenska flaggan alltjämt vajande i vinden.

Så här ser familjen Lundhs hus ut idag som byggdes 1923.

Många medlemmar är på området året runt.

Bildtext??? är en extra bild.

Faktaruta

* Sommaren 2002 fortsatte lokalradion att sända från Älvtomta, den här gången hette programmet Sofias kolonilott. Samtidigt meddelade kommunen att ett litet hörn av kolonin försvann på grund av en ombyggnation av Tomtebogatan-Karslundsgatan där Lidl skulle etablera sig.

* Under 2003 drogs elektricitet in till det södra området till en kostnad av 15 000 kronor.

* 2006 inleddes arbetet med att handikappanpassa området genom att gräva bort det grova gruset på gångvägarna och ersätta det med stenmjöl. Under året totalrenoverades även klubbstugan invändigt och målades utvändigt.

* Älvtomtas 90-årsdag firades 2007 med tipspromenad, underhållning, utställningar, föreläsningar och ett hyllningstal av Koloniträdgårdsförbundet.

* På årsmötet 2010 fattades beslut om att bygga ett servicehus på Blomstertorget. Kostnaden beräknades till en halv miljon kronor. Den 1 juli togs det första spadtaget och ett år senare stod byggnaden klar. Taket till servicehuset är förberett för att i framtiden kunna rymma solceller.

* I augusti 2010 ordnades en kurs i trädbesiktning med en rundvandring på området där medlemmarna fick inventera hur träden på lotterna mår och vilka som eventuellt måste bytas ut. Under sommaren planterades även ett prydnadskörbär, en Ornäsbjörk och en japansk lönn för att ersätta ett antal björkar som tagits ned året innan.

* För att fortsätta handikappanpassa kolonin har ramper byggts vid sanitetshuset, klubbstugan och kontoret.

* Sedan 2011 har Älvtomta arbetat mer aktivt med

miljöfrågor och har bland annat anordnat kurser och börjat köpa in mer miljövänliga och komposterbara produkter. Kolonin blev den första kolonin i Örebroregionen som är miljödiplomerad, år 2014. 2016 är kolonin bronsmedaljerad.

* Under 2011 startades en studiecirkel för att behandla koloniföreningens 100-åriga historia och förbereda firandet 2017.

* 2014 uppstod ett fel på den gamla kylan och frysen in i korvkiosken och plötsligt upptäckte kolonisterna att det brann i kiosken. Det visade sig att kyl- och frysskåpet hade fått kortslutning. Rådiga kolonister lyckades släcka branden, men en inspektion visade att rök- och vattenskadorna gjort att den gamla kiosken var tvungen att pensioneras. För att ersätta den beslutades att bygga ut klubbstugan.

En Boulebana byggdes 2015 och har lockat många kolonister till spännande turneringar.

* För Älvtomta är det viktigt att värna de gamla växter och träd som finns kvar sedan 1917. Föreningen har bland annat genomfört ett växtinventeringsprojekt för att dokumentera hur kolonilotterna ser ut och vilka växter som finns på området. Samtidigt tycker Älvtomta också att det är viktigt att följa med i tiden, tänka ekologiskt och odla nya växter som kommer med vårt nya sätt att leva och med klimatförändringarna.

Flygbild över Älvtomta koloniområde tagen åren 1968-1969.

Gun-Britt Blomé har bundit kollarins midsommar kransar i många år.

